

Bruxelles, 17 noiembrie 2023
(OR. en)

15439/23

SOC 787
EMPL 564
CLIMA 560
ECOFIN 1189

NOTĂ

Sursă:	Secretariatul General al Consiliului
Destinatar:	Comitetul Reprezentanților Permanenți / Consiliul
Subiect:	Mesaje-cheie din partea EMCO și a CPS cu privire la punerea în aplicare a Recomandării Consiliului privind asigurarea unei tranziții echitabile către neutralitatea climatică - Aprobare

În anexă, se pun la dispoziția delegațiilor mesajele-cheie din partea Comitetului pentru ocuparea forței de muncă și a Comitetului pentru protecție socială cu privire la punerea în aplicare a Recomandării Consiliului din 16 iunie 2022 privind asigurarea unei tranziții echitabile către neutralitatea climatică, care urmează să fie aprobate de Consiliu (EPSCO) în cadrul reuniunii sale din 27-28 noiembrie 2023.

Concluziile specifice fiecărei țări care sunt cuprinse în evaluarea realizată de Grupul de analiză a politicilor din cadrul EMCO figurează în addendumul la prezentul document.

**Evaluările realizate de EMCO și de CPS cu privire la punerea în aplicare a Recomandării
Consiliului privind asigurarea unei tranziții echitabile către neutralitatea climatică**

Mesaje-cheie

1. Introducere

Comitetul pentru ocuparea forței de muncă (EMCO) și Comitetul pentru protecție socială (CPS) au sarcina de a monitoriza progresele înregistrate în punerea în aplicare a *Recomandării Consiliului privind asigurarea unei tranziții echitabile către neutralitatea climatică*. Recomandarea, adoptată în iunie 2022 ca parte integrantă a pachetului „Pregătiți pentru 55”, urmărește să asigure că tranziția Uniunii către o societate neutră din punct de vedere climatic și durabilă din punctul de vedere al mediului până cel târziu în 2050 este echitabilă și nu lasă pe nimeni în urmă. În acest context, statele membre au convenit să adopte și să pună în aplicare, în strânsă cooperare cu partenerii sociali, pachete de politici cuprinzătoare și coerente care să abordeze ocuparea forței de muncă, competențele și aspectele sociale ale tranziției verzi.

Recomandarea menționează rolul comitetelor de a monitoriza punerea sa în aplicare în domeniile lor de competență respective, pe baza unor activități adecvate de raportare și de supraveghere multilaterală. La sfârșitul lunii octombrie 2023, Grupul de analiză a politicilor din cadrul EMCO a efectuat o serie de evaluări multilaterale ale progreselor înregistrate de fiecare stat membru în legătură cu furnizarea de sprijin activ pentru o ocupare a forței de muncă de calitate în contextul tranziției verzi¹, în timp ce CPS a desfășurat o discuție tematică privind rolul sistemelor de impozitare și de prestații sociale și al sistemelor de protecție socială în cadrul tranziției verzi². În plus, atât EMCO, cât și CPS au evaluat o serie de aspecte orizontale, cum ar fi utilizarea unei abordări „la nivelul întregii societăți”. Aceste *mesaje-cheie* se bazează pe constatările din ambele evaluări, *concluziile specifice fiecărei țări* care sunt cuprinse în evaluarea realizată de Grupul de analiză a politicilor din cadrul EMCO fiind incluse în addendumul la prezentul document.

¹ Grupul de analiză a politicilor din cadrul EMCO a evaluat, de asemenea, măsuri relevante privind beneficii fiscale în domeniul ocupării forței de muncă, cum ar fi acordarea de indemnizații de șomaj și reorientarea impozitării dinspre forța de muncă către alte domenii.

² Alte dispoziții relevante, cum ar fi cele legate de competențe, vor fi discutate mai detaliat în cadrul următoarelor evaluări.

2. Sprijin activ pentru o ocupare a forței de muncă de calitate

Tranziția verde implică o realocare semnificativă a forței de muncă și nevoi importante în materie de competențe, impactul fiind mai mare asupra industriilor energointensive.

Prezenta evaluare are drept obiect programele și măsurile adoptate de statele membre în scopul de a furniza sprijin activ pentru o ocupare a forței de muncă de calitate și pentru tranziții inovatoare de la un loc de muncă la altul în contextul tranziției verzi, în special măsurile referitoare la servicii de ocupare a forței de muncă, cursuri, stimulente care să însoțească tranzițiile (de la un loc de muncă la altul), promovarea antreprenoriatului, accesul la finanțare, impactul asupra securității și sănătății în muncă, practicile de achiziții publice și implicarea activă a părților interesate relevante, inclusiv a partenerilor sociali.

În ansamblu, majoritatea statelor membre au pus în aplicare, într-un anumit grad, măsuri și proiecte care vizează impactul asupra ocupării forței de muncă și impactul social al tranziției verzi. La nivelul politicilor, statele membre își bazează în mare măsură răspunsurile pe programele, politicile și structurile existente și doar o singură țară a instituit un cadru strategic și instituțional dedicat tranziției echitabile. Mai multe state membre au raportat lipsa unei înțelegeri comune a politicilor și definițiilor adecvate și au încurajat promovarea unui schimb structurat de bune practici.

Deficitul de forță de muncă în sectoare critice precum energia, industria prelucrătoare, construcțiile și serviciile profesionale reprezintă o preocupare din ce în ce mai mare, care necesită o atenție sporită. Majoritatea statelor membre se bazează pe facilitățile existente ale serviciilor publice de ocupare a forței de muncă (SPOFM) pentru a aborda noile provocări, inclusiv cele legate de tranziția verde. În același timp, un număr mai mic de state membre au inițiat programe de ocupare a forței de muncă axate pe locuri de muncă verzi, programe care, deși sunt în curs de desfășurare, se află într-un stadiu incipient și vor necesita o evaluare suplimentară în anii următori. Unele state membre se concentrează activ pe grupurile vulnerabile sau pe lucrătorii din anumite sectoare și regiuni cu industrii aflate în curs de eliminare treptată, cum ar fi industria cărbunelui, care sunt considerați ca făcând parte din categoriile care au cea mai mare nevoie de sprijin. În mod complementar, anumite state membre dezvoltă programe de sprijinire a ocupării forței de muncă axate pe sectoare specifice și cu cerere ridicată, cum ar fi construcțiile, sursele regenerabile de energie și economia circulară. În ceea ce privește punerea în aplicare a acestor măsuri, mai multe state membre au raportat utilizarea fondurilor UE actuale sau preconizate în acest scop, cum ar fi Fondul pentru o tranziție justă și fondurile politicii de coeziune.

Măsurile vizând recalificarea și perfecționarea în vederea economiei verzi au fost raportate ca ocupând un loc prioritar pe agenda tuturor statelor membre, deși nu au fost incluse în mod direct în sfera de cuprindere a prezentei evaluări³. Acest lucru demonstrează că se pune un accent mai puternic pe aceste măsuri decât pe alte inițiative de promovare a unui sprijin activ pentru o ocupare a forței de muncă de calitate (și anume, măsuri vizând tranzițiile de la un loc de muncă la altul, cum ar fi indemnizațiile de tranziție). În acest context, o problemă recurentă raportată este necesitatea de a dezvolta în continuare instrumente analitice și de monitorizare care să contribuie la elaborarea unor pachete de politici cuprinzătoare, precum și de a urmări eficacitatea acestor programe. În special, statele membre au evidențiat absența unei definiții operaționale universale a locurilor de muncă verzi și a competențelor verzi și au susținut că acest lucru poate împiedica revizuirea programelor de formare și a programelor de învățământ, inclusiv a celor de educație și formare profesională. Cu toate acestea, câteva state membre consideră că programele lor de formare existente sunt adecvate pentru a aborda și provocările legate de tranziția verde, în special datorită unei abordări preventive care vine în întâmpinarea viitoarelor concedieri de la locul de muncă.

³ Sunt incluse numai „cursurile pentru grupul-țintă (adaptate pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă) care vizează, după caz, și competențele verzi și digitale”. Aspectele referitoare la competențe vor fi abordate în evaluările viitoare.

În ceea ce privește stimulentele care să însoțească tranzițiile pe piața forței de muncă și mobilitatea între sectoare și regiuni, inclusiv tranzițiile inovatoare de la un loc de muncă la altul, majoritatea țărilor au instituit sisteme și măsuri generale, fiind puse în aplicare unele bune practici, cum ar fi „indemnizațiile pentru tranziția profesională”.

O temă comună în rândul statelor membre este imperativul de a promova o tranziție echitabilă prin intermediul dialogului social și al negocierii colective. Recunoscând importanța unei implicări active a partenerilor sociali, diferite state membre au încercat să valorifice mecanismele de dialog social existente pentru a aborda provocările sociale și de pe piața forței de muncă generate de tranziție. Multe țări au pus în aplicare strategii vizând implicarea lucrătorilor, în special în contextul restructurărilor, permițând o abordare colectivă a peisajului economic în schimbare. Tranziția către o economie mai verde are implicații semnificative și la nivel regional și local, necesitând acceptarea de către public și asumarea fermă a politicilor și a investițiilor. În consecință, dincolo de dialogul social, este fundamentală implicarea actorilor naționali, regionali și locali, inclusiv a societății civile, prin intermediul unei abordări la nivelul întregii societăți.

În general, se conștientizează din ce în ce mai mult necesitatea de a promova antreprenoriatul verde și antreprenoriatul social. Deși măsurile de sprijin specifice care vizează lucrătorii afectați de tranziția verde rămân limitate, sprijinul antreprenorial, împreună cu accesul la finanțare pentru întreprinderile verzi inovatoare, devine în mai multe state membre un punct focal pentru alinierea antreprenoriatului și a inovării la tranziția verde. În plus, în majoritatea statelor membre au fost introduse politici de achiziții publice, dar există o nevoie clară de eforturi mai substanțiale în unele țări de a utiliza în mod eficace achizițiile strategice cu scopul de a sprijini tranziția echitabilă.

Pentru a aborda riscurile tot mai mari pentru sănătate și siguranță asociate sectoarelor afectate de schimbările climatice, unele state membre îmbunătățesc, de asemenea, funcționarea și operațiunile inspectoratelor de muncă, punând tot mai mult accentul pe sectoarele legate de ecologie, precum și pe provocările care decurg din schimbările climatice, cum ar fi expunerea la căldură și stresul termic în unele țări.

3. Protecția socială și prestațiile sociale

Majoritatea țărilor iau măsuri pentru a-și îmbunătăți sistemele de protecție socială existente care răspund provocărilor în domeniul social și al ocupării forței de muncă, deși doar câteva țări abordează în mod explicit modul în care aceste sisteme țin seama de provocările tranziției verzi. S-a făcut un apel ferm la un schimb cuprinzător și structurat de bune practici cu sprijinul Comisiei.

În vederea ajustării sistemelor de protecție socială existente, ar putea fi justificate schimbări mai sistematice, care să reflecte în mod clar noile provocări ale tranziției verzi. Măsurile pentru ajustarea sistemelor de protecție socială existente variază foarte mult din punctul de vedere al sferei de cuprindere și al calendarului. Unele țări consideră că sistemele existente sunt suficiente pentru a oferi protecție socială persoanelor afectate de tranziția verde și că ar trebui să rămână sustenabile. De asemenea, doar câteva țări pun în aplicare măsuri de îmbunătățire a soluțiilor de reducere a riscurilor și de transfer al riscurilor pentru a proteja gospodăriile și întreprinderile, iar măsurile diferă foarte mult în ceea ce privește accesul, inclusiv din punctul de vedere al costurilor, la soluții de asigurare. Ar fi necesare eforturi suplimentare pentru o reducere mai eficientă a decalajului în materie de protecție a climei, și anume reducerea ponderii pierderilor economice neasigurate în totalul pierderilor cauzate de un eveniment catastrofal legat de climă, cum ar fi inundații, incendii forestiere sau secete.

Într-o serie de state membre, există posibilități de a reorienta și mai mult impozitarea dinspre forța de muncă către alte surse mai favorabile obiectivelor de mediu. Cu toate acestea, taxele de mediu pot avea efecte distributive negative, creând o povară comparativ mai mare pentru gospodăriile cu venituri mai mici. Sunt disponibile puține informații despre modul în care statele membre intenționează să utilizeze veniturile publice provenite din taxele pe energie și din taxele de mediu pentru a compensa efectele sociale și distributive negative ale politicilor privind schimbările climatice. Utilizarea veniturilor pentru prestații sociale mai bine direcționate, care să ofere relativ mai mult sprijin gospodăriilor mai sărace, poate îmbunătăți rezultatele distributive ale reformelor fiscale ecologice, cum ar fi măsurile de stabilire a prețului carbonului.

Aproape toate statele membre au pus deja în aplicare sau intenționează să pună în aplicare reforme pentru a îmbunătăți accesul la servicii de îngrijire pe termen lung și de asistență medicală și/sau de îngrijire a copiilor, precum și calitatea acestor servicii, care sunt esențiale pentru gospodăriile vulnerabile cele mai afectate de tranziția verde. Majoritatea reformelor pun un accent puternic pe reducerea inegalităților regionale în ceea ce privește calitatea îngrijirii și accesul la îngrijire și/sau măsurile de reducere a emisiilor, cum ar fi renovarea sau construirea eficientă din punct de vedere energetic a unor centre de îngrijire. Pentru a urmări punerea în aplicare a acestor planuri este nevoie de structuri de monitorizare riguroase și de o evaluare a impactului.

În cele din urmă, deși nu sunt abordate direct în prezenta evaluare, aproape toate statele membre au raportat măsuri temporare, în principal sub formă de prestații și indemnizații, pentru gospodăriile cele mai afectate de inflația prețurilor la energie cauzată de războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei și de perioada de inflație ridicată care a urmat. În acest context, multe țări au acordat un sprijin direct specific și temporar pentru venit, în special pentru persoanele și gospodăriile aflate în situații vulnerabile, în scopul de a atenua evoluțiile negative ale veniturilor și ale prețurilor. Majoritatea au aplicat indemnizații specifice temporare pentru a compensa creșterea prețurilor, cu câteva exemple de ajustări temporare ale nivelului existent al prestațiilor sau pensiilor.

4. Concluzii

În general, statele membre au început să gestioneze provocările complexe generate de tranziția verde, cu diferențe semnificative între țări în ceea ce privește politicile puse în aplicare. Deși toate își mențin un angajament politic ferm față de asigurarea unei tranziții verzi echitabile, majoritatea se află într-un stadiu incipient al punerii în aplicare a recomandării, evoluția generală dezvăluind o situație eterogenă la nivelul UE. Se fac progrese în toate statele membre, în pofida axării puternice pe mecanismele și cadrele de politici existente. Există încă posibilitatea unei abordări mai sistematice, mai bine coordonate și mai coerente, cum ar fi o direcționare eficientă a eforturilor, pentru a răspunde provocărilor aferente unei tranziții echitabile.

Potrivit constatărilor din prima evaluare, s-a considerat că exercițiul este dificil de coordonat la nivel național din cauza profunzimii sale și a interpretării potențial diferite a politicilor de tranziție echitabilă, lucru care a condus la niveluri diferite de granularitate a contribuțiilor din partea statelor membre. Există încă posibilități de consolidare a cooperării intraguvernamentale în cadrul statelor membre. În plus, statele membre au încurajat promovarea unui schimb structurat de bune practici facilitat de Comisie. Învățarea reciprocă la nivelul UE ar putea contribui la îmbunătățirea sistemelor naționale și la coordonarea diferitelor evoluții ale politicilor, sprijinind realizarea în continuare de progrese în direcția asigurării unei tranziții verzi echitabile.

Evaluările efectuate de EMCO și CPS au evidențiat o serie de provocări comune clare, de la definirea competențelor verzi și a ocupațiilor verzi până la remedierea deficitului de forță de muncă și punerea în aplicare a unor politici eficiente în materie de impozitare și de subvenționare. Din această perspectivă, în anii următori va fi nevoie să se acorde o atenție constantă provocărilor din toate domeniile recomandării. În special, în multe state membre, ar trebui consolidată coordonarea politicilor referitoare la tranziția echitabilă și verde, inclusiv pentru a asigura o implicare eficientă și activă a partenerilor sociali. De asemenea, ar trebui încurajată o abordare la nivelul întregii societăți, printr-o participare mai largă a societății civile la tranziția verde la toate nivelurile. Au apărut mecanisme naționale de coordonare mai puternice, cum ar fi indicarea autorităților responsabile și a platformelor naționale dedicate, drept soluții posibile pentru integrarea obiectivelor de mediu în diferitele componente ale procesului de elaborare a politicilor.

Privind în perspectivă, monitorizarea și evaluarea în continuare a măsurilor privind tranziția echitabilă vor fi esențiale pentru orientarea viitoarelor decizii de politică. Prin urmare, monitorizarea acțiunilor existente și planificate ar trebui continuată, cu eforturi suplimentare de consolidare a bazei de date concrete și de îmbunătățire a procesului de monitorizare, inclusiv prin promovarea unei înțelegeri comune a conceptelor-cheie, cum ar fi locurile de muncă verzi și competențele verzi, și prin implicarea partenerilor sociali, a societății civile și a cetățenilor. O guvernanță și o monitorizare adecvate ale prezentei recomandări, în contextul semestrului european, după caz, inclusiv în cadrul comitetelor relevante, în limitele domeniilor lor de competență respective, sunt esențiale pentru urmărirea și promovarea progreselor în direcția punerii în aplicare a acestui instrument fără caracter juridic obligatoriu.

În plus, o alocare adecvată și o utilizare eficace a fondurilor UE disponibile – de la fondurile politicii de coeziune și Fondul pentru o tranziție justă la Mecanismul de redresare și reziliență – pot sprijini statele membre în abordarea provocărilor și în atingerea obiectivelor aferente, precum și împotriva riscului de a rămâne în urmă în privința nevoilor de investiții pentru facilitarea unei tranziții verzi echitabile. Cu atât mai important este faptul că toate fondurile UE prevăd instituirea unor sisteme adecvate de monitorizare și evaluare a utilizării și a eficacității măsurilor puse în aplicare, în conformitate cu reglementările UE. Statele membre ar trebui, de asemenea, să asigure coerența cu planurile naționale privind energia și clima și să fie pregătite să utilizeze în mod optim resursele care vor fi puse la dispoziție în 2025 prin intermediul Fondului social pentru climă pentru a atenua posibilul impact negativ al extinderii schemei de comercializare a certificatelor de emisii la clădiri și la transportul rutier.
